

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 22.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

Наш добро познати песник и књижевник Јован Сундечић описао је свој пут у Подгорицу г. 1885. у „Viensu“. Ми ћемо из тог јако занимљивог описа да саопштимо оно, што је рекао о „Балканској царици“ и о њеној представи у Подгорици.

Сундечић вели:

Готово по свој Европи читалачком је свету из новина познато, да је књаз Никола довршио своју нову драму под насловом: „Балканска царица“. Рекох нову драму, јер је он још године 1865. написао прву трагедију под именом „Вукашин“, која му лежи у рукопису, а само један одломак из исте штампан је у мом годишњаку „Орлићу“ за годину 1866. Чиновни „Балканске царице“ догађају се у граду Жабљаку и у питомој Зети. Зато је књаз-песник зажелео, да се целокупна његова драма први пут одигра у срцу саме Зете, пред његовим истим очима, а та је честита задаћа у део пала драматичком друштву добровољаца цетињске читаонице. На неколико дана пре, но што је књаз у Подгорицу пошао, друштво је већ тамо било, и у пространој школској дворани приредило приличну позоришницу; дворану пре-красно искитило и спремало се, да своје тешко подузеће што уметније и вештије оврши.

У понедељник после подне, у очи саме нове године, држало је друштво општи покушај представе, пошто се по жељи књазевој одмах те исте вечери морала цела представа играти.

У осам сата у вече подигла се на позоришници завеса, на којој је неки млади

Македонац, настањен у Подгорици, доста прилично насликао Црну Гору у виду младе невесте. Њихова Височанства и Њихове Светлости и госпођа књазева мајка с руским резидентом и турским комесаром Дагеш-ефендијом, с његовом госпођом и с неколико виших достојанственика, стајаху на узвишеном месту, постројеном у дно позоришта, а остали слушаоци запремили су сва седишта ниже понаместена. Све је заодевено као цвет, светлом и богатом народном одећом, на ђердани блистају на одивама, као и токе на јуначким грудима. Такога призора не можеш но само у Црној Гори видети.

Чим су височанства на своја места стала, подгоричко невачко друштво отпевало је познату црногорску химну: „Уба-вој нам Црној гори . . .“ а одмах за тим следовала је представа.

И ево ме, да у понајвернијим цртама опишем садржај те нове и са свим изворне драме књаза-песника и хероја, која је пуна виловита песничкога полета, дубока и жива осећаја и непотштена домољубнога жара. Поред звекe убојнога оружја, вазда и увек орила се у Црној Гори заносита песма јуначка, песма, која је оне горске орлове будила к слави и к јунаштву, к пожртвовањима и бесмрћу. И ова песма нашега књаза има исту високу задаћу: издају да жигоше, врлине да нахвали, љубав да обожи, јунаштво да прослави, домољубље да преузнесе. Све је то дивно у њој постигнуто, дивно опевано и на углед изнесено.

Први чин збива се у граду Жабљаку,

у двору старога Иван-бегѣ Црнојевића, при измаку петнаестогѣ века, баш онда, када књажевска власт ове дичне куће беше нагнула, да се већ угуши, те да из њезина пепела, као феникс никне она славна црногорска теократија, из које је произишла данашња лепа државица, која се све то боље развија, шири и цвета. Предмет је дакле узет из народне црногорске историје.

(Наставиће се.)

МИЛОШ У ЛАТИНИМА.

Слика у једном чину,

од

М П. ШАПЧАНИНА.

(Свршетак.)

Милош (*к бану*).

Ал' ево ти моје мишице дајем,
С њоме, бане, моје побратимство.
Будешли ми кадгод на невољи,
Ево мене и мојих другова!
Од Млетака чувај нам приморја!
У дуждима немаш пријатеља!
Ако су нам вере разнолике,
Једна иста крв нам у жилама,
А обоје српски говоримо:
Протутњиће дужди и Млечићи,
Све ће проћи, само народ не ће;
Да Бог живи цео народ српски!

Сав збор (*исва*).

Свак нек' пева, стар и млад,
Српско царство наш је град, и т. д.

Голубан (*Аншуну*).

Хајд', спремај се, црни ојаћениче; да гра-

бимо још за живе главе! Хвали Бога што си и тако прошао. (*Дрмуса га.*) Ето видиш (*дрмие му главу*) још је читава; — тамо ћу ти дати прочитати Василијеву и три параклиса. После — намет у главу! (*Приближи се Полихронију, из двоји га мало напред, даље од осталих.*) Пожур'мо се, оче, ка Крушевцу! Ја какви су лукави Латини, а ми опет потврдоглави, све се бојим каква сијасета. Сад прођосемо добро, али Бога оче (*маше главоли*).

Полихроније.

Не плаши се, моје чедо драго!
Јесте Милош јунак од јунака,
Али му је и мудрост у глави,
А у груд'ма анђелска чистота:
Куд год ходи, Бог га руководи.

(*Завеса пада.*)

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(*Чаробна белѣжница*. Шаљива игра у 4 чина. Нашео Јанко Јурковић. Приказана је у народном земаљском позоришту у Загребу први пут 11. фебруара ове год.)

И код великих народа, који одавна стоје на високу степену културе, нерађају се Шекспири и Молијери свакога столећа, (а целокупна новија књижевност у Хрвата и Срба небоји још ни једно столеће); али за то ипак, када се навешћује какво ново драматско дело, у образованим круговима говори се о њему од онога дана када га је писац предао позоришној управи. И још

како се говори и са каквим се нестрпљењем очекује представа, како новинарски извештељи облећу — позоришнога шапача, е да би им дао бар кратак извод из новитета! Па кад дође дан представе, — онда се улазнице више непродају, просто с тога, што су давно пре тога распачане, јер све што има духа (или се чини да га има) нађе се тога дана у позоришту. . . .

И код нас се о домаћој изворној глуми унапред говори — али се унапред и осуђује. „Какав ће бити тај нови комад?“ — питаће који обични посетилац позоришта кога, о коме мисли да нешто „више зна“. „Није ништа осо-

бита“, одговори тај, што „нешто више зна“, и погледа достојанствено у дим, који се пуши — из његове главе.

Наравно, како би и могао бити „нешто особито“, домаћи комад! Домаћи писац, то вам је сажаљења достојно створење, које је само за то ту, да ad oculos демонстрира, како ми, истина, немамо Думас а и Сарду-а, али за то имамо духовитих критичара. Да ли ће плодови њихова „деловања“ бити сретнији него што су били старог им мајстора Лесинга, то не знамо (јер, као што је познато, и покрај стотине Лесингових коментатора и ученика, још се Немцима није родио други Шилер и Гете), али да домаће драматско песништво напредује и упркос домаћој „критици“, то смо се синоћ уверили.

Приказивала се нова шаљива игра нашега вреднога и врло заслужнога књижевног ветерана госп. Јанка Јурковића. Фама је већ била учинила своје: „Комад није бог зна што“. Приличне празнине у партеру и у ложама (ма да је био „непар“) поучише нас, да се приказује — домаћи комад. „Чаробна бележница“ није никаква Рајмундијада (јер би у том случају позориште било дупком пуно), али за то је ипак вредна, да се види.

Артур пл. Гојиславић млад је властелин, који је „уз обитељски грб са 3 медвеђе главе наследио и мало неко добарце од својих предака; кандидат државне службе, а међутим члан и вођа становите врсти „jeunesse dorée, младић не без талента, али слаба знања; уживалац — à tout prix, по начелу, да се само један пут живи; нити злочест нити добар. Њему је мода и бон тон савешћу, фраза више истине, те држи, да је теже лепо терати два коња него државом владати, а оватник елегантно свезати или шљуку вешто убити, да више вреди него најзамршеније знанствене проблеме решавати.“ — Красан момчић, зар не? Можете га видети свако вече у Илици, код „Променад-музик-е“, а особито на свима играма (којих је ових месеца и сувише.)

На таквој једној играци Артуру зашне за око лепа, пријазна, добра и — доста богата Олга, кћи Шишмана Добровоја, градеког већника. Артур је био на играци њезина — планета. Је ли то била права љубав, није јасно (а кад је то код таквих Артура јасно?), али он „има с њом озбиљне намере“, покрај свега тога, што „зна да му Олга није наклоњена“, и да има о њем не баш повољно мњење, да је „човек без морала и без духа“. Артур за прво немари, али друга га оцена тишти, те одлучи, да је увери преко писама како он „има духа“.

Да се Артур загледао у Олгу — није чудо, веће би чудо било, да се и ко други, паметнији и вреднији, није у њу загледао. Али и тај се нашао у Радославу Умиљеновићу, младу адво-

кату, који је обожава, али је своје осећаје смео да повери само својој — бележници, уписујући у њу веома духовиту прозу и пуну осећаја поезију „непознатом идеалу“. Ту бележницу, пошто је извадио из свог палетота те нешто (на играци) у њу уписао, стрпа ненажњом у — Артуров слични палето. Артур, разуме се, паће ту бележницу, и из посетница у њој види, чија је, те је пошаље свому побратиму младому леичнику дру Миливоју Блашковићу (Олгином рођаку) да је врати власнику.

Миливој види из бележнице, да је Радослав заљубљен, и то Радославу у очи каже, али у исто време дозна од Артура, како он, Артур, има с Олгом „озбиљне намере“. Миливој га одвраћа од тога, тим више, што зна, да Артур има обвеза према, истина, мало ветрогоњастој (усљед недостатна одгојења,) али ипак доброј и лепој Арабели. Али Артур неће да чује за то, он остаје при својој намери, и пошто је научио на неко време поћи на своје добро, са пријатељском Добровојеве куће, старом девојком Катонам, (која је сирота) договори се, да доставља његова писма Олги.

Миливој одлучи да осујети Артурове намере и да Олгу зближи Радославу. Али како? Прво да ово двоје упозна, а средство му било од Радослава забрављена бележница, из које ће исписати њихове осећаје, те их Олги дати, за задаће у хрватском језику, у коме јој је Миливој учитељ. (Тим се свршује први чин.)

Тако и би. Олги су годиле те задаће, она је мислила на — Радослава, те је према томе писала одговоре на „задаће“. О Радославу се већ пронео глас, као даровиту и славну адвокату. Олга се својим понашањем издаје, да је Радославу наклоњена, а мајка Адела светује ју нека се остави сањарија на нека прихвати Артурову руку, који ће је за цело запросити а и тако се о томе свуд по гради говори. (То је разнела Катона.) Добра мати има преуда према ученим и даровитим људима, који су — сиромашни, јер мисли „да им се срцу навијају кључеви новчани благајна“ ма да је Миливој уверавао о Радослављевом значају, при чем је опазно како се његове речи примају Олге. Миливој се после тога вратио на ручак к Добровојевима, и ту дознаде од Катоне, да она, има од Артура писмо за Олгу. Миливој узме то писмо, а Катони обећа, да ће испити њезин заложени коље, што је она желела, ако му се Катона обвезе, да му преда сва Артурова писма за Олгу. Катона пристаде, а Миливој отвори писмо, и не може, да верује. Артур их је копирао из Радослављеве бележнице. Миливој одмах скује план.

(Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

— 88 —

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТОПЛАТИ 15

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 6. ФЕБРУАРА 1886.

Први пут:

АСУНТА ЛЕОНИЈЕВА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО АДОЛФ ВИЛБРАНДТ, ПРЕВЕО ЈОВАН ГРЧИЋ.

ОСОБЕ:

Алфред Бухау	Ружић.
Емил Бухау	Миљковић.
Доктор Клинтн	Милојевић.
Мис Мери Клинтнова	Д. Николићева.
Бароница Боргхолмова	С. Бркићева.
Бругер	Добриновић.
Фабијан, његов нећак	В. Димитријевић.
Доктор Краусе	Банић.
Хана, жена му	М. Максимовићева.
Асунта Леонијева	С. Вујићка.
Надзорник	Петровић.

Путници, жене, народ. — Збива се у данашње дане, у Италији.

У суботу 8. фебруара с новом поделом улога први пут: „НОВИ ПЛЕМИЋ.“
Позоришна игра у 5 чинова, написао К. А. Гернер, посрбио Лаза Телчки.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.
